

مبانی نظری مهندسی فرهنگی

در قانون اساسی و اسناد بالا دستی نظام جمهوری اسلامی ایران

(اصول حاکم بر فرهنگ، چشم انداز فرهنگی، سیاست ها و شاخص های کلان فرهنگی)

مؤلف :

اسماعیل آجرلو

www.ketaboo.ir

انتشارات پرهیب

حوزه هنری اسناد البرز

مبانی نظری مهندسی فرهنگی
در قانون اساسی و اسناد بالادستی

اسماعیل آجرلو

نوبت چاپ: اول / تابستان ۱۳۹۱

شمارگان: ۲۲۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۶۸۰-۲۶-۹

قیمت: ۶۰۰۰ تومان

نقل و چاپ نوشته‌ها منوط به اجازه‌ی رسمی از ناشر است

سرشناسه: آجرلو، اسماعیل، ۱۳۶۰

عنوان و نام پدیدآور: مبانی نظری مهندسی فرهنگی در قانون
اساسی و اسناد بالادستی نظام جمهوری اسلامی ایران:
اصول حاکم بر فرهنگ، چشم‌انداز فرهنگی، سیاست‌ها و
شاخص‌های کلان فرهنگی / مولف اسماعیل آجرلو.

مشخصات نشر: کرج: پرهیب، ۱۳۹۱

مشخصات ظاهری: ۱۸۴ ص: مصور.

ISBN: 978 - 964 - 2680 - 26 - 9

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

عنوان دیگر: اصول حاکم بر فرهنگ، چشم‌انداز فرهنگی،
سیاست‌ها و شاخص‌های کلان فرهنگی.

موضوع: مدیریت فرهنگی -- ایران

موضوع: سیاست فرهنگی -- ایران

موضوع: فرهنگ -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

رده‌بندی کنگره: HM ۶۲۱/۳م ۱۳۹۱

رده‌بندی دیویی: ۳۰۶/۰۹۵۵

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۲۸۴۱۲۵۸

آدرس انتشارات پرهیب: کرج کد پستی ۳۱۷۸۸۴۶۱۵۴

تلفن ثابت: ۰۲۶۳-۶۳۰۹۶۶۵ / همراه: ۰۹۳۹۰۴۰۶۱۷۴ و ۰۹۱۲۱۴۵۸۵۱۹

Email: MAMROSTAMY@GMAIL.COM

فهرست:

- ۹..... • مقدمه
- ۱۲..... • پیشگفتار: تعاریف و منابع استنادی
- ۱۲..... ۱- معرفی منابع حقوقی
- ۱۳..... ۲- مختصری از نظام نامه تدوین نقشه مهندسی فرهنگی کشور
- ۱۳..... الف: تعریف و هدف نظام نامه
- ۱۳..... ب: تعاریف و اصطلاحات
- ۱۴..... ج: ضرورت های تهیه نقشه مهندسی فرهنگی کشور
- ۱۵..... د: اهداف نقشه مهندسی فرهنگی کشور
- ۱۵..... ر: تعریف و اجزای نقشه مهندسی فرهنگی کشور
- ۱۷..... ز: الگوی ساده شده نقشه مهندسی فرهنگی
- ۱۹..... • فصل اول: مبانی و اصول حاکم بر فرهنگ
- ۲۱..... ۱- اصل حاکمیت اسلام بر کلیه شئون حکومت و جامعه از جمله حاکمیت اسلام بر فرهنگ به معنای کلی
- ۲۶..... ۲- اصل حاکمیت ولایت فقیه و مسئولیت صالحان در جامعه اسلامی
- ۲۸..... ۳- توجه به هویت اسلامی و ایرانی
- ۳۳..... ۴- تعالی جامعه و فرد بر اساس الگوی حیات طیبه
- ۳۷..... ۵- پیوستگی مردم و حکومت و مشارکت عمومی
- ۳۹..... ۶- اصالت نظام فرهنگی در جامعه اسلامی
- ۴۴..... ۷- عدالت و رزق، قانون گرایی و نفی استبداد
- ۴۷..... ۸- روابط بین المللی و تاثیرگذاری جهت ائتلاف جهان اسلام
- ۵۰..... ۹- حفظ استقلال و رعایت آزادی های مشروع
- ۵۴..... ۱۰- اشاعه فرهنگ اسلامی و ارتقاء علوم و معارف در جامعه

فصل دوم: چشم‌انداز فرهنگی.....	۶۱
۱- گسترش و تقویت باورها و ارزش‌های اصیل اسلامی، ایرانی و انقلابی در اندیشه و عمل عمومی.....	۶۳
۲- تقویت همگرایی اجتماعی و هویت فرهنگی مبتنی بر مولفه‌های فرهنگ و هنر ایران و اسلام.....	۶۹
۳- ایجاد مدیریت راهبردی فرهنگ با تمرکز بر سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و رصد تحولات فرهنگی در سطح ملی و بین‌المللی.....	۷۶
۴- بازسازی و احیاء ساختارها و قوانین و مقررات در عرصه فرهنگی و هدایت سایر نظام‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و.....	۸۴
۵- تقویت سرمایه فرهنگی، اعتماد به نفس ملی.....	۹۳
فصل سوم: سیاست‌های کلان فرهنگی.....	۱۰۵
۱- ایجاد نظام رصد و کنترل و هدایت تحولات فرهنگی در سطح ملی و بین‌المللی.....	۱۰۷
۲- بومی‌گرایی و هویت‌سازی فرهنگی.....	۱۱۴
۳- تقویت جایگاه خانواده و زنان در جامعه اسلامی.....	۱۲۱
۴- تأکید بر نظام مسأله‌شناسی و الزامات فرهنگی در سطح ملی و بین‌المللی.....	۱۲۵
۵- تحقق نظام مدیریت راهبردی فرهنگ.....	۱۳۰
۶- تقویت روحیه بررسی، تتبع و پژوهش‌های فرهنگی و علمی.....	۱۳۶
۷- ارتقاء شاخص‌های رفتار فردی و اجتماعی و سایر شاخص‌های کاربردی فرهنگ.....	۱۴۴
جمع‌بندی.....	۱۵۰
ضمیمه ۱: مستندسازی مبانی فکری و اعتقادی نقشه مهندسی فرهنگ کشور در قانون اساسی و اسناد بالادستی.....	۱۵۲
ضمیمه ۲: مستندسازی مبانی فرهنگی نقشه مهندسی فرهنگ کشور در قانون اساسی و اسناد بالادستی.....	۱۶۲
ضمیمه ۳: مستندسازی مبانی تمدنی نقشه مهندسی فرهنگ کشور در قانون اساسی و اسناد بالادستی.....	۱۷۰
فهرست قوانین و اسناد بالادستی مورد استناد.....	۱۸۰

مقدمه و پیشگفتار

www.ketab.ir

• مقدمه

انقلاب اسلامی ایران، به عنوان انقلابی فرهنگی، توسط معمار کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره) و بر پایه دین مبین اسلام طرح ریزی شد و به پیروزی رسید. هدف اساسی انقلاب اسلامی ایران، فراهم آوردن زمینه ها و بسترهای لازم جهت تشکیل، استقرار و توسعه نظام جمهوری اسلامی در کشور و باز آفرینی و توسعه مفروضات، باورها، اعتقادات و ارزش های اصیل اسلامی بوده است. تحقق آرمان های انقلاب اسلامی، بازطراحی ساختارهای کلان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را متناسب با مقتضیات ملی و بین المللی اجتناب ناپذیر می کند.

از جمله پیامدهای تغییر و تحولات و چالش های مذکور، تغییر و تحول در نظام فرهنگی کشور است. نتایج تحقیقات متعدد، حکایت از تغییر و دگرگونی هایی در حوزه ارزش ها، نگرش ها، گرایش ها و رفتارهای آحاد مردم جامعه و به طور کلی در فرهنگ جامعه دارد؛ تغییر و تحولاتی که بخشی از آن امری طبیعی و سازنده و حتی ضروری و مطلوب و پیش شرط توسعه و تعالی همه جانبه کشور و بخشی دیگر - که خزنده و سایه کون است - بازدارنده، تهدیدکننده و برخلاف مصالح انقلاب و کشور ارزیابی می شود. از این رو سامان بخشی به نظام فرهنگی کشور در همه ابعاد نیاز به برنامه ریزی جامع و کاملی دارد که همه جوانب حیات اجتماعی جامعه اسلامی ما از جمله ظرفیت های حقوقی و قانونی را در نظر گرفته و اصلاح و ارتقاء بخشد.

لذا باید اذعان داشت که شناخت مقوله فرهنگ و گرایش های فرهنگی، نقاط ضعف فرهنگی، ترسیم حد مطلوب فرهنگ، تنقیح قوانین و مقررات فرهنگی موجود و احیاناً اصلاح آنها یا تدوین قوانین فرهنگی جدید، پای بندی کامل و دقیق به مقررات قانونی فرهنگی، بازنگری در قوانین موجود فرهنگی از نظر قطعیت اجرا و حتمیت ضمانت اجرا، از اقدامات اساسی و مهمی است که به منظور حراست از هویت فرهنگ ملی و دینی کشور ضروری می نماید.

از همین روی مهندسی فرهنگی و مدیریت فرهنگی ضروری می نماید یعنی برنامه ای منسجم که کلیه دستگاه های فرهنگی بتوانند با استفاده از آن برنامه در سطح خرد و کلان، منطقه ای، ملی و فراملی، منسجم و یکپارچه عمل کنند. ارایه تعریفی جامع از مهندسی فرهنگی و تبیین تمامی ابعاد مهندسی به مجال و مقال مفصلی نیازمند است اما با قدری تسامح می توان مهندسی را به

مفهوم برقراری کارکرد مؤلفه‌های يك سیستم و روابط و تعامل میان این مؤلفه‌ها دانست به نحوی که کارکرد و یا رفتار مطلوبی را در سیستم فراهم کند. با این تعبیر، کاربرد مهندسی در بسیاری از عرصه‌های مادی و غیرمادی می‌تواند و جاهت داشته و بلکه موضوع جدی علمی، پژوهشی و اجرایی در آن عرصه تلقی گردد. چنانچه بتوان دخالت در نظام فرهنگی جامعه را مبتنی بر رویکرد مهندسی دانست، در آن صورت می‌تواند با سنجیدگی علمی و اراده آگاهانه در امور فرهنگی جامعه دخالت کند.

از منظر مهندسی فرهنگی، یکی از عناصر مهم در ارزیابی استراتژی هر بخشی تاثیرات و پیامدهای فرهنگی آن است و بر این باور است که چنانچه الگوی فرهنگی خاصی مطلوب است، باید در طراحی استراتژی کلان و بخشهای مبتنی و معطوف بر آن الگو اقدام گردد.

مهندسی فرهنگی را می‌توان از ابعاد گوناگون ارزیابی کرده و با توجه به شیوه نگرش، مراحل و موضوعات مختلفی را مدنظر قرار داد. از يك منظر مهندسی فرهنگی عبارت از چهار بعد اصلی است که در طول یکدیگر قرار دارند که می‌توان آنها را مراحل مهندسی فرهنگی نیز نام نهاد:

شناسایی فرهنگ و رصد فرهنگی، تبیین مدل‌های فرهنگی، برنامه ریزی فرهنگی، مدیریت فرهنگی و نظارت.

مقام معظم رهبری نیز در سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۳ در دیدار سالانه اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ضمن تاکید بر ضرورت اهتمام در بخش فرهنگ کشور، «مهندسی فرهنگی» را به عنوان راهبرد ملی در توسعه و تعالی فرهنگ کشور معرفی نموده و بر اهمیت و ضرورت تحقق فراگیر آن تأکید فرمودند.

• ساختار پژوهش

در این پژوهش بعد از ارائه مقدمه‌ای مختصر و طرح مسئله، آشایی با ادبیات و تعاریف مهندسی فرهنگی و بازخوانی برخی اسناد موجود جهت تدوین نقشه مهندسی فرهنگی کشور که توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی مطرح گردیده است در پیشگفتار ارائه می‌گردد، و سپس در سه فصل پیاپی مبانی نظری نقشه مهندسی فرهنگی کشور شامل مبانی و اصول حاکم بر فرهنگ، چشم انداز فرهنگی، سیاست‌ها و شاخص‌های کلان فرهنگی را در قانون اساسی و اسناد بالادستی نظام جمهوری اسلامی ایران بررسی و احصاء نموده و بدین ترتیب علاوه بر افزودن بر غنای اسناد و مطالعات پشتیبان مربوط به مهندسی فرهنگی کشور گامی موثر در جهت ایجاد ظرفیت‌های حقوقی در این زمینه برداشته یا شمیم. بدیهی است هریک از این فصل‌ها نیز به نوبه خود از سه بخش

اصلی را شامل می‌شوند: اول عناوین و زیر عنوان‌های هر سرفصل دوم مجموعه مستندات حقوقی که از قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، سند چشم‌انداز بیست ساله، سیاست‌های کلی نظام در بخش‌های مختلف، مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی و مجمع تشخیص مصلحت و... برگرفته شده و سوم ارائه تحلیل‌های حقوقی و فرهنگی مربوط به هر عنوان.

در پایان نیز بخش مستندسازی مبانی نظری نقشه مهندسی فرهنگی کشور در قانون اساسی و اسناد بالادستی در قالب سه ضمیمه و با عناوین مبانی فکری، مبانی فرهنگی و مبانی تمدنی نقشه مهندسی فرهنگی ارائه می‌گردد.

• پیشگفتار: تعاریف و منابع استنادی

با توجه به اینکه این نوشتار دارای رویکرد میان رشته‌ای بوده و شامل دو منظر فرهنگ و حقوق می‌باشد لذا قبل از ورود به بحث اصلی لازم است که برخی منابع و تعاریف که به عنوان پیش فرض تلقی شده و یا به آنها ارجاع شده است معرفی گردند. لذا این بخش شامل دو عنوان اصلی می‌باشد. اول معرفی منابع حقوقی مورد استناد و دوم تعریف برخی اصطلاحات مرتبط با مهندسی فرهنگی در قالب نظام نامه تدوین نقشه مهندسی فرهنگی کشور که توسط شورای عالی انقلاب فرهنگی تهیه گردیده است.

۱- معرفی منابع حقوقی

مهمترین منابع حقوقی مورد توجه در این پژوهش شامل دو عنوان کلی قانون اساسی و اسناد بالادستی می‌باشد. قانون اساسی یگانه سند محوری است که تمام جهت گیری‌های فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی و... را در یک جامعه معین می‌کند. اهداف و آرمانهای مردم در قانون اساسی آنها متبلور است و به طور کلی چارچوب حقوقی کلی است که تمام فعالیت‌ها با توجه به ظرفیت‌ها و موارد پیش بینی شده در آن شکل می‌گیرند و هیچ برنامه و کاری خارج از آن امکان اجرایی شدن ندارد. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران که با تلاش بی‌تظیر جمع کثیری از علما و متفکرین جامعه بلافاصله پس از پیروزی انقلاب اسلامی مردم ایران در سال ۱۳۵۷ تدوین گشت، هدف اساسی جامعه اسلامی مورد نظر خود را تعالی بشر و رسیدن او به حیات طیبه بر اساس الگوهای اسلامی و استفاده از تجربیات بشری برمی شمرد. و این مهم از محتوای مقدمه و تصریح اصول مختلف آن قابل استخراج است.

بنابراین جایگاه مفهوم مهندسی فرهنگی و اهداف آن در چارچوب قانون اساسی قابل توجه است. هر چند جهت گیری‌های ایدئولوژیک قانون اساسی بر مبنای اندیشه اسلامی افقی فراتر از مولفه‌های کمی و کیفی مدنظر مهندسی فرهنگی مصطلح را برای جامعه اسلامی ما ترسیم می‌نماید. لذا به نظر می‌رسد بررسی تطبیقی مفاهیم مهندسی فرهنگی با قانون اساسی و مبانی دینی به شکل میان رشته‌ای می‌تواند نتایج مفید علمی و کاربردی در پی داشته باشد.

از طرفی اسناد بالادستی در نظام حقوقی به مجموعه اصول کلی، راهبردها، سیاست ها و چشم اندازهایی اطلاق می گردد که از ناحیه مراجع ذیصلاح که عمدتاً مقامات و نهادهای فرابخشی و عام و فراگیر می باشند در قالب اسناد و یا شبه قوانین لازم الاجرا صادر می شود و جهت گیری های کلان را در بخش های مختلف جامعه مشخص می نماید. در نظام حقوقی کشور ما مهمترین مرجع برای صدور اسناد بالادستی مقام رهبری است که بر اساس اختیارات قانونی مصرح در قانون اساسی این وظیفه را بر عهده دارد. امروزه مجمع تشخیص مصلحت نظام به عنوان بازوی مشورتی و کارشناسی رهبری این امور را بر عهده دارد که مصوبات آن در قالب سیاست های کلی نظام در بخش های گوناگون با تأیید رهبری و ابلاغ ایشان لازم الاجرا می باشد. از طرفی مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی نیز که مبنای بالاتر از قوانین عادی را دارند و در سیاستگذاری عمومی و راهبردی فرهنگی وارد می شود از جمله اسناد بالادستی در عرصه فرهنگی محسوب می گردند. همچنین مصوبات و اسناد ابزاری از سوی برخی شوراهای فرابخشی نیز چنین قابلیت را دارند. در نهایت باید گفت که منابعی که در این بخش مورد توجه و استناد هستند شامل قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، سند چشم انداز بیست ساله، سیاست های کلی نظام در بخش های مختلف، مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی و مجمع تشخیص مصلحت و... می باشند که لیست آنها در انتهای این مجموعه و در بخش منابع ذکر شده است.

۲- مختصری از نظام نامه تدوین نقشه مهندسی فرهنگی کشور (مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی)

آشنایی با برخی اصطلاحات و عناوین مهم در موضوع مهندسی فرهنگی نیز از اهمیت ویژه ای در نزدیکی اذهان و آشنایی با فضای علمی مباحث دارد که این مهم را با ارائه مختصری از نظام نامه تدوین نقشه مهندسی فرهنگی کشور (مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی) بر آورده می سازیم.

الف: تعریف و هدف نظام نامه

نظام نامه به عنوان منطبق و چارچوب تولید نقشه مهندسی فرهنگی کشور، مجموعه ای منسجم و بهم پیوسته شامل مبانی، اصول، رویکردها، ساختارها، فرایندها و قواعد و ضوابط حاکم بر طراحی و تدوین نقشه مهندسی است.

ب: تعاریف و اصطلاحات

۱- فرهنگ

نظام واره ای است از باورهای و مفروضات اساسی، ارزش ها، آداب و الگوهای رفتاری ریشه دار و دیرپا و نمادها و مصنوعات که ادراکات، رفتار و مناسبات جامعه را جهت و شکل

می دهد و هویت آن را می سازد.

۲- سطوح فرهنگ

منظور از سطوح فرهنگ، سطوح مورد مطالعه و مدیریت پذیر فرهنگ است که کل جامعه یا بخش قابل توجهی از آن را تحت پوشش قرار می دهد. در نقشه مهندسی فرهنگ کشور، فرهنگ در چهار سطح زیر مورد بررسی و تحلیل قرار می گیرد:

- فرهنگ ملی (اسلامی - ایرانی)؛ نظام واره باورها و مفروضات اساسی، ارزش ها، الگوهای رفتاری با ثبات و ریشه دار و نمادها و مصنوعات یک ملت (و عموماً در مرزهای جغرافیایی یک کشور) است - که طی دهه ها و قرن ها ایجاد و تثبیت شده - و به یک ملت هویت می بخشد
- فرهنگ عمومی؛ نظام واره باورها، ارزش ها، نگرش ها و گرایش ها، الگوهای رفتاری، نمادها و مصنوعات است که فضای عمومی و مشترک فرهنگی جامعه را در مقاطع زمانی معین شکل می دهد.

- فرهنگ تخصصی (سیاست، بهداشت و سلامت، قضایی و.....)؛ نظام واره باورها، ارزش ها، الگوهای رفتاری، نمادها و مصنوعات مرتبط با یک نهاد و بخش معینی از جامعه همچون اقتصاد، علم و فناوری و بهداشت و سلامت است.

- فرهنگ حرفه ای (بازاریان، روحانیون، سیاستمداران، پزشکان، قضات و....)؛ نظام واره باورها، ارزش ها و الگوهای رفتاری تسهیم شده و نمادهای شاغلان و متصدیان هر حرفه است.

۳- مهندسی فرهنگ

فرایند بازشناسی، آسیب شناسی، پالایش و ارتقا بخشی فرهنگ و جهت دهی آن بر پایه هویت اصیل اسلامی - ایرانی با توجه به شرایط و مقتضیات ملی و جهانی است.

۴- مهندسی فرهنگی

فرایند بازطراحی، اصلاح و ارتقاء شئون و مناسبات نظام ها اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی کشور بر اساس فرهنگ مهندسی شده با توجه به شرایط و مقتضیات ملی و جهانی است.

ج: ضرورت های تهیه نقشه مهندسی فرهنگی کشور

- بسترسازی و توسعه ظرفیت های فرهنگی و هدایت تحولات ارزشی - فرهنگی در راستای تحقق اهداف چشم انداز کشور در افق ۱۴۰۴؛

- مقابله آگاهانه و برنامه ریزی شده با تهاجم فرهنگی سازمان یافته علیه اسلام، انقلاب اسلامی و

ایران؛

- توجه ویژه نظام مدیریتی کشور بر نظام فرهنگی و توسعه آن به عنوان موتور محرک سایر نظام‌ها؛

- اعمال رویکرد فرهنگی در کارکردهای نظام‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی؛
- بازشناسی، تبیین و تقویت ارتباط، تناسب و همسویی بین لایه‌های باوری، ارزشی، رفتاری و نمادی فرهنگ کشور؛

- تقویت و توسعه نظام مدیریت راهبردی فرهنگی کشور با تمرکز بر سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و رصد تحولات فرهنگی در سطح ملی و منطقه‌ای؛
- توسعه راهبردهای فرهنگی اثرگذار و الهام بخش در سطح ملی، منطقه‌ای و جهانی.

د: اهداف نقشه مهندسی فرهنگی کشور عبارت است از:

- تدوین سند چشم‌انداز فرهنگی کشور مطابق ۱۴۰۴؛
- ایجاد بینش و درک مشترک از اهداف، سیاست‌ها و راهبردهای فرهنگی کشور؛
- شناخت و پالایش فرهنگ موجود و تبیین فرهنگ مورد انتظار (بازآفرینی محتوای فرهنگ)؛
- توسعه و نهادینه سازی باورها، ارزش‌ها، رفتارها و نمادهای فرهنگی از طریق درونی‌سازی، اشاعه و بازطراحی ساختارها، نظام‌ها، قوانین و مقررات و.... در نظام‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (مهندسی فرهنگی)؛
- بازطراحی و توسعه نظام مدیریت راهبردی فرهنگی کشور؛
- رصد و پایش راهبردی تغییر و تحولات فرهنگی کشور در مقیاس ملی، منطقه‌ای و جهانی.

ر: تعریف و اجزای نقشه مهندسی فرهنگی کشور:

«نقشه مهندسی فرهنگی کشور؛ سند راهبردی توسعه فرهنگ کشور است مشتمل بر:

۱- مبانی و اصول و ارزشهای حاکم بر نقشه مهندسی فرهنگی؛ مبانی و اصول ارزشهایی است که باید فرهنگ جامعه بر اساس آن مهندسی و مدیریت گردد این ارزشها و اصول که از مبانی دینی و اعتقادی و ارزشهای اسلامی و ایرانی است باید حاکم بر نقشه مهندسی فرهنگی کشور باشد. مبانی نظام فرهنگی کشور از منابع زیر استخراج می‌شود:

- قرآن و سنت پیامبر و سیره معصومین

- فرهنگ و هویت اسلامی- ایرانی

- رهنمودها و آثار امام خمینی و مقام معظم رهبری

- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

- اسناد بالادستی نظام مانند: سند چشم‌انداز بیست ساله و سیاست‌های کلان ابلاغی مقام معظم

رهبری و...

۲- سند چشم‌انداز فرهنگی کشور: «چشم‌انداز فرهنگی کشور: مجموعه‌ای هماهنگ از جهت‌گیری‌ها و اهداف مرحله‌ای فرهنگی قابل دستیابی در افق زمانی معین (افق ۱۴۰۴ ه.ش) است که در تراز با سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران تدوین می‌شود»

۳- مختصات و ابعاد فرهنگی کشور و نظام‌های مربوط در وضعیت موجود:

ترسیم وضعیت موجود جامعه و بیان نقاط ضعف و قوت بر اساس شاخصه‌های کلان فرهنگی

۴- مختصات و ابعاد فرهنگی مورد انتظار کشور در دوره زمانی معین چشم‌انداز:

ترسیم وضعیت مطلوب جامعه بر اساس شاخصه‌های کلان فرهنگی

۵- سیاست‌ها و راهبردهای کلان فرهنگی: مجموعه‌ای از اهداف، رویکردها، سیاست‌ها، راهبردها و شاخص‌های کلی است که راهنمای عمل و روح حاکم بر تدوین برنامه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ۵ ساله و سالیانه خواهد بود. طرح‌های کلان فرهنگی معمولاً یک تا چند نظام را تحت پوشش قرار می‌دهند. مستلزم همکاری و مشارکت نهاده و دستگاه‌های نهادها و دستگاه‌های مختلف بخش‌های دولتی و غیردولتی است.

۶- بسته‌های کلان فرهنگی: مجموعه‌ای از اهداف، رویکردها، سیاست‌ها، راهبردها و شاخص‌های کلی است که راهنمای عمل و روح حاکم بر تدوین برنامه‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ۵ ساله و سالیانه خواهد بود. طرح‌های کلان فرهنگی معمولاً یک یا چند نظام را تحت پوشش قرار می‌دهند و مستلزم همکاری و مشارکت نهادها و دستگاه‌های مختلف بخش‌های دولتی و غیردولتی است.

۷- مأموریت‌ها و تقسیم کار ملی و بخشی: تقسیم کار ملی و بخشی در جهت تحقق اهداف نقشه مهندسی فرهنگی انجام می‌گیرد

۸- نظام پایش و ارزیابی راهبردی فرهنگ کشور:

مدیریت و ارزیابی راهبردی فرهنگ کشور: فرایند تدوین، وضع و اعمال راهبردها و سیاست‌های کلان فرهنگی، سازمان‌دهی و تقسیم کار ملی و نظارت و ارزیابی راهبردی در نظام‌های مختلف کشور با توجه به ریافت‌های مهندسی فرهنگ و مهندسی فرهنگی و مقتضیات ملی و جهانی است.

پایش فرهنگی: مطالعه، بررسی و تحلیل الگوی ارزشها، هنجارها، رفتارها، مصنوعات و ناهای فرهنگی کشور به منظور مسأله‌شناسی فرهنگی و اعمال مدیریت راهبردی فرهنگی در

سطوح مختلف متناسب با نقشه مهندسی فرهنگی است.

- ۹- پیوست فرهنگی: سندی است مشتمل بر مطالعات کارشناسی، مبین پیش‌بینی پیامدهای فرهنگی و اعمال الزامات و استانداردهای مربوط در هر نوع طرح، تصمیم و اقدام کلان اقتصادی، سیاسی، حقوقی-قضایی، اجتماعی و فرهنگی متناسب با مقصیبات و شرایط جامعه.
- ۱۰- منظر فرهنگی: منظر فرهنگی به تعامل فرهنگ با نظام‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جامعه و پیامدهای آن اطلاق می‌گردد. به عبارت دیگر، انتظارات کارکردی و عملکردی فرهنگ از نظام‌های جامعه و بالعکس را منظر فرهنگی گویند.

ز: الگوی ساده شده نقشه مهندسی فرهنگی:

